

УДК 340.147:341.244

DOI: 10.31359/1993-0941-2019-37-261

Рагуліна К. А., молодший науковий співробітник НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ТЛУМАЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

***Анотація.** Дану статтю присвячено дослідженню теоретико-правових питань та аналізу нормативного підґрунтя тлумачення міжнародних договорів. Автором визначено та розглянуто особливості, які необхідно враховувати при тлумаченні міжнародних договорів України, зокрема національними судами при здійсненні правосуддя. Запропоновано доповнити українське законодавство певними положеннями, відповідно до яких державні органи мають тлумачити міжнародні договори.*

***Ключові слова:** міжнародне право, національне право, джерело права, норма права, міжнародний договір, тлумачення.*

Постановка проблеми. З набуттям незалежності Україна виступає на міжнародній арені як самостійний суб'єкт міжнародного права і на сьогодні є учасником великої кількості міжнародних договорів, що свідчить про активну роль країни в міжнародному співтоваристві.

Міжнародні договори України, укладені між суб'єктами міжнародного права, повинні належним чином виконуватися. У той же час при реалізації норм договорів виникає низка складних питань, у вирішенні яких необхідно вдатися до такого важливого етапу реалізації права як тлумачення. Тлумачення договорів сприяє усуненню неточностей, недоліків, допущених при створенні норм, допомагає усувати проблеми, які виникли при застосуванні норм. Саме від якості тлумачення залежить виконання державою взятих на себе зобов'язань відповідно до основоположного принципу міжнародного права *pacta sunt servanda*.

Мета даної публікації полягає в теоретичному дослідженні особливостей тлумачення міжнародних договорів України як джерела національного права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні теоретико-правові питання тлумачення в праві досліджуються у працях таких вчених як О. М. Костюк, С. В. Прийма, Д. М. Михайлович, І. Ю. Кретова, С. Є. Федик, А. Г. Заєць, М. В. Онишук, Ю. М. Тодика, Ю. Л. Власов, М. Ф. Селівон. Проблемі правової інтерпретації договорів приділено увагу в дисертації З. М. Юдіна та працях А. М. Колодія, О. В. Сурілова, Ю. М. Оборотова та ін. Питання теорії та практики тлумачення положень міжнародних публічно-правових договорів досліджують такі вітчизняні й зарубіжні вчені як О. Я. Трагнюк, Є. О. Зверев, О. О. Мережко, Алтангерел Булгаа, В. І. Євінтов, І. С. Перетерський, І. І. Лукашук, Р. А. Мюллерсон, А. Н. Талалаєв, Я. Броунлі, Г. Деган, Р. Філімор, Д. Гарасті.

Виклад основного матеріалу. Міжнародні договори є досить поширеними об'єктами інтерпретаційної практики [1, с. 191]. Тлумачення їх норм як частини внутрішнього права країни являє собою складну проблему, враховуючи зростаюче значення взаємодії міжнародного і національного права, а також різні юридичні нюанси, відмінність правових систем держав, які домовляються, їх менталітет, праворозуміння і мовні відмінності. Однак, незважаючи на складність цього процесу, тлумачення має велике значення для розвитку міжнародного співробітництва та зміцнення дружніх відносин між державами.

О. Я. Трагнюк зазначає, що тлумачення міжнародних договорів займає певне місце у функціонуванні міжнародного права і виконує допоміжну роль. Воно посідає особливе місце в процесі реалізації міжнародних договорів та правотворчості, при систематизації (кодифікації) міжнародного права, впливає на його прогресивний розвиток. Тлумачення є процесом політичним, оскільки часто здійснюється під впливом політичних поглядів суб'єктів інтерпретації [2, с. 3].

Щодо розуміння терміну «тлумачення права», то існує декілька позицій науковців, зокрема: одні визначають його лише як з'ясування змісту правових норм; інші вбачають його як сенс тлумачення у роз'ясненні; треті — розуміють тлумачення як єдність того й іншого. На нашу думку переконливою вбачається третя точка зору, оскільки в першому і другому випадку очевидний односторонній підхід до розуміння терміну «тлумачення права». Відтак, тлумачення норм права можна визначити як діяльність державних органів, різних організацій і окремих громадян, спрямовану на з'ясування й роз'яснення змісту волі законодавця, вираженої в нормах права.

На думку представників правової доктрини тлумачення міжнародного договору — це встановлення дійсного змісту договору про який домовилися сторони в момент його укладення. Тобто з'ясування узгодженої волі сторін, вираженої в положеннях договору з метою найбільш правильного його застосування. Зокрема, І. С. Перетерський писав, що завданням тлумачення міжнародного договору є з'ясування волі сторін, тобто змісту встановлених ними в договорі правил, що визначають їхні права та обов'язки, і тієї мети, для досягнення якої укладено даний договір [3, с. 22]. Сьогодні аналіз практики показує, що держави-учасники договору мають право робити односторонню заяву про розуміння ними змісту договору. Зростання числа багатосторонніх договорів, а також кількість суб'єктів міжнародного права робить проблему заяв все більш актуальною [4]. Як приклад можна навести застереження України до п. 6 ст. 13 Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 р. про застосування цієї Конвенції тільки за

умови дотримання конституційних принципів і фундаментальних засад правової системи України [5].

Причинами, які зумовлюють необхідність тлумачення міжнародного договору є невизначеність включених у текст договору термінів, недостатньо точне вираження основної ідеї договору, невідповідність загальних положень договору його конкретному предмету тощо. Нерідко необхідність тлумачення договору викликають неясність або «двозначність», тих чи інших положень договору, недосконалість у вираженні думки, мовні проблеми. Також серед підстав тлумачення нормативно-правових приписів міжнародних договорів можна вказати неузгодженість норм міжнародного та внутрішньодержавного права, відсутність сталої і чіткої практики застосування норм міжнародного права. Саме на ці особливості тлумачення договорів звертають увагу дослідники даної проблеми [3, с. 18–19; 6; 7, р. 9].

У статтях 31–33 розділу 3 Віденської конвенції 1969 р. містяться основні правила тлумачення міжнародних договорів [8]. У цих нормах, як зазначає О. А. Криворучко, знайшли відображення всі три основні підходи до тлумачення норм міжнародного права, а саме: школа намірів (більшого значення надається підготовчим матеріалами), школа текстуалістів (з'ясування сенсу договору шляхом аналізу його змісту) і телеологічна школа (тлумачення бачиться в з'ясуванні об'єкта та цілей договору, причому виявляється можливим у цьому випадку шляхом тлумачення змінити зміст договору для його пристосування до умов, що змінилися з моменту його прийняття) [9, С. 105].

З метою дотримання національним правозастосовувачем правил тлумачення норм міжнародного права в п. 9 Постанови Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя» від 19 грудня 2014 р. № 13 надано роз'яснення, що неправильне застосування судом норм права, у тому числі міжнародного права, які у встановленому законом порядку визнані частиною національного законодавства, може бути підставою для скасування чи зміни судового рішення. Підкреслюється, що непра-

вильне застосування норми міжнародного права може мати місце, зокрема, у випадках «коли судом було надано неправильне тлумачення норми міжнародного права» [10].

У п. 11 цієї Постанови говориться, що, застосовуючи міжнародні договори України під час здійснення правосуддя, суди повинні враховувати, що при тлумаченні міжнародного договору застосовуються правила вищезазначених статей Віденської конвенції [10]. Так, посилання робиться й на необхідність застосування п. «b» ч. 3 ст. 31 відповідно до якого при тлумаченні міжнародного договору поряд з його контекстом повинна враховуватися наступна практика застосування договору, яка встановлює угоду учасників щодо його тлумачення [8]. Роз'яснення правильне, але потребує додаткових коментарів. Річ у тім, що Віденська конвенція встановлює лише основні норми щодо тлумачення. Значною мірою багато питань тлумачення визначаються нормами звичаєвого права і практикою. Досить важко уявити собі, яким чином суди будуть знайомитися з подальшою практикою сторін. Також, слід було б вказати, що тлумачення договорів повинно здійснюватися з урахуванням того, що вони є частиною законодавства України і повинні тлумачитися відповідно до цього.

Розглянемо деякі особливості, які необхідно враховувати при тлумаченні міжнародних договорів України.

1. Особливості тлумачення міжнародних договорів обумовлені перш за все їхньою правовою природою. Так, міжнародні договори мають подвійну природу, оскільки з одного боку вони являють собою різновид договору, що виражає погоджену волю сторін, а з іншого вони є джерелом права, маючи нормоустановчий характер. Таким чином, до міжнародних договорів можна застосовувати загальні правила тлумачення юридичної норми, однак з урахуванням специфіки міжнародного договору як результату домовленості суверенних суб'єктів.

Тлумачення міжнародно-правових договірних норм як різновиду тлумачення юридичних норм передбачає використання всіх способів тлумачення, які відомі в теорії права, за винятком тих, які суперечать самій суті міжнародного права, заснованого

на добровільній згоді суверенних суб'єктів [11, с. 23]. Специфіка в порівнянні з тлумаченням норм національного законодавства держав пояснюється особливим характером міжнародного договору, який відповідно до Віденської конвенції про право міжнародних договорів є угодою між суб'єктами міжнародного права, укладення, дія і припинення якого регулюються міжнародним правом. До основних прийомів (способів) тлумачення міжнародних договорів відносяться: буквальний, історичний, систематичний, телеологічний.

Загалом, тлумачення міжнародного договору являє собою складне явище інтелектуально-вольового характеру, спрямоване на пізнання і пояснення його змісту, а також визначення наслідків, які повинні настати за певного стану речей. Сутність полягає у встановленні того, про що погодилися сторони в момент укладення договору, з'ясуванні їхньої узгодженої волі, вираженої в положеннях договору з метою найбільш правильного його застосування, а відтак і здійснення.

Застосування норми є діяльністю сторін із реалізації норми відповідно до результатів тлумачення. Місце тлумачення в правовому регулюванні суспільних відносин полягає виключно в правильному, глибокому розумінні дійсного змісту норм права та його розгорнутому, обґрунтованому роз'ясненні іншим суб'єктам суспільства. У процесі тлумачення встановлюється зміст договору, його основна мета, можливі наслідки його дії, з'ясовується обстановка його прийняття, умови в яких відбувається тлумачення, взаємозв'язок з іншими принципами і нормами, а також зв'язок норми з іншими нормативними явищами, політикою, мораллю тощо.

Тлумачення міжнародного договору розглядається правовою доктриною не лише як стадія застосування норми, а й як необхідний елемент процесу її створення, у ході якого учасники повинні з'ясувати її зміст, цілі, а також наслідки створення і майбутнього застосування [12, с. 6; 13].

Таким чином, тлумачення міжнародного договору — це процес, спрямований на встановлення змісту договору і виявлення дійсних намірів сторін. Враховуючи також те, що воля сторін

знаходить своє втілення у формально визначених письмових документах, які мають офіційний характер і оформлених як публічне вираження волі.

2. Наступною особливістю є важливість визначення місця міжнародних договорів у системі джерел національного права задля правильного тлумачення та застосування їхніх норм. Загальним концептом є положення щодо належності Конституції України до найвищої юридичної сили в системі джерел права України (ч. 2 ст. 8 Основного Закону України). У ч. 1 ст. 9 Конституції України закріплено положення, згідно з яким чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України [14]. Підкреслимо, що питання щодо віднесення до законодавства договорів, які укладаються від імені України Президентом України, міжурядових та міжвідомчих договорів на конституційному рівні прямо не врегульовано. У ст. 19 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV, у розвиток конституційних приписів та визначення співвідношення положень міжнародного договору і законів України вказано, що якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору [15]. Слід враховувати, що законодавець встановив не загальний пріоритет норм міжнародного права, а пріоритет застосування. Загальний пріоритет означав би, що у випадку невідповідності міжнародній нормі закон припиняє свою дію. Пріоритет застосування означає, що у разі суперечності (колізії) в даному конкретному випадку застосовується міжнародна норма, але це не позбавляє закон юридичної сили, і він застосовується в інших випадках.

3. Міжнародні договори являють собою джерело міжнародного права і тому повинні тлумачитися відповідно до цього права навіть у разі застосування їхніх положень всередині країни. С. В. Бахін слушно відмічає, що право не може розглядатися поза тим контекстом, в якому воно формується і функціонує

[16, с. 127]. А відтак неможливо визначити і зміст норми права поза обставин, у яких вона створена, поза тієї системи, яка її породила. Тому, тлумачення слід починати зі з'ясування змісту і юридичних властивостей норми у світлі міжнародного права, діючого на момент укладення договору, а також, використовуючи принципи і правила тлумачення, властиві міжнародному праву. В. Є. Мармазов, вказує, що важливе значення для правильної інтерпретації міжнародного договору мають принципи, під якими передбачаються загальні правила роз'яснення, що враховують його особливості як угоди суб'єктів міжнародного права [17, с. 64]. Таким чином, тлумачення повинно здійснюватися з урахуванням пріоритету загальновизнаних принципів та норм міжнародного права і не повинно призводити до наслідків, що суперечать імперативним нормам міжнародного права.

Складність і виняткова важливість даного питання полягає в тому, що положення норм міжнародних договорів повинні застосовуватися в умовах різних національних правових систем, тому роль тлумачення вбачається в забезпеченні їх сумісності, а також як засобу координації і взаємодії міжнародних норм.

Пріоритет у праві тлумачення міжнародного договору належить його учасникам. У самому договорі може бути передбачена передача такого права Міжнародному Суду ООН, міжнародним органам та організаціям, третейським судам, погоджувальним комісіям. Деякі дослідники зазначають, що сьогодні нарізла необхідність у створенні єдиної компетентної міжнародної структури по тлумаченню норм положень чинних конвенцій. Структура ідеально діяла б при універсальній організації, наприклад, ООН, як організації, яка розробила низку важливих документів у різних сферах життя для майже 200 держав-членів [4].

4. Міжнародні договори в переважній більшості світових держав розглядаються як джерело не тільки міжнародного, а й національного права. З урахуванням цього їх тлумачення має здійснюватися відповідно до цілей, принципів і норм національної правової системи, а також в установленому внутрішнім правом порядку.

У цілому, завдання держави полягає в роз'ясненні норм міжнародного права для його місцевої правової системи. Значення зазначених моментів підкреслюється в судовій практиці і літературі. Зокрема, Н. А. Ушакова вказує, що в необхідних випадках міжнародне право відсилає до внутрішньодержавного права, а останнє до зобов'язань держави на підставі міжнародного права [18, с. 28].

Зазначимо, що в українському законодавстві, чітка норма щодо порядку тлумачення норм міжнародних договорів, на жаль, на сьогоднішній день відсутня. У зв'язку з цим, вважаємо доцільним внести певні доповнення у Закон України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 р. № 1906-IV, які стосуватимуться загальних положень тлумачення договорів державними органами України, у тому числі й судами, з урахуванням його міжнародного характеру.

5. Головна роль у тлумаченні міжнародних норм як чинного права країни належить судовій владі. Італійський професор Б. Конфорті зазначає, що внутрішні суди створюють набагато більший обсяг судової практики стосовно тлумачення договорів, аніж міжнародні суди [19]. Прийняте судом тлумачення може бути переглянуте вищим судом у загальному порядку. Тлумачення Верховного Суду є обов'язковим для всіх нижчих судів країни.

М. М. Садовський справедливо зазначає, що ефективність використання способів та прийомів тлумачення в якості інструментів пізнання права залежить від особливостей підготовки суб'єкта тлумачення [20, с. 77]. Радянський вчений О. Ф. Черданцев писав, що кваліфіковані юристи легко «схоплюють» абстрактний зміст норм права та застосовують їх стосовно конкретних ситуацій без особливих зусиль. Проте слід відмітити, що таке «згорнуте», «бездоказове», на перший погляд, розуміння норми права має у своєму підґрунті досвід минулого індивідуального тлумачення та досвід тлумачення інших суб'єктів [21, с. 14]. Дж. Гінзбургс підкреслював, що для успішного розв'язання проблеми застосування норм міжнародного права суддями, крім всього іншого, необхідні і певні моральні якості — значна громадянська відвага та професійна чесність [22, с. 193].

О. Я. Трагнюк вказує, що суддя також повинен характеризуватися високим рівнем правосвідомості і знань у галузі міжнародного права [23, с. 95], а це зумовлює необхідність інтернаціоналізації юридичної освіти.

Найбільша проблема полягає в забезпеченні певної однаковості в тлумаченні норм міжнародного права судами різних країн. Це завдання спеціально підкреслюється в конвенціях, які розраховані на застосування їх положень судами держав. Тому суди повинні орієнтуватися не лише на національну правову систему держави, а брати до уваги і судову практику інших держав [4; 24, с. 146].

В Україні особлива роль належить Конституційному Суду. Так, надані ним висновки про конституційність чинних міжнародних договорів України є джерелом права, частиною національного законодавства України. Щодо висновків Конституційного Суду про конституційність міжнародних договорів, які вносяться до Верховної Ради України для надання згоди на їхню обов'язковість, то вони є обов'язковою підставою для прийняття Верховною Радою України відповідних рішень, хоча самостійного правового значення не мають.

Юридично обов'язковим для суду тлумаченням може бути інтерпретація міжнародної угоди законодавчим органом, але тоді, коли останній дає згоду на обов'язковість міжнародного договору або під час формування імплементаційного законодавства. Подальше тлумачення парламентом змісту міжнародної угоди, яка вже набрала чинності, не є юридично обов'язковим [25, с. 23]. Тлумачення, що міститься в законах, покликані забезпечити діяльність міжнародних правових норм є обов'язковим для судових органів країни, а також всіх компетентних (галузевих) органів влади.

З урахуванням того, що законодавчі та судові органи держави не завжди підготовлені до належного врахування приписів міжнародного права і тим більше до тлумачення його норм, істотне значення набуває тлумачення, здійснюване компетентними органами виконавчої влади, перш за все міністерством закордонних справ. Однак судова влада не буде юридично

пов'язана таким тлумаченням і відіграватиме головну роль у тлумаченні норм міжнародних договорів з метою застосування їх як частини національного законодавства. Суд також може звернутися з запитом щодо роз'яснення змісту міжнародної норми до вчених та наукових установ. Проте думка представників науки також не є юридично обов'язковою для суду.

6. Тлумачення міжнародних норм, порівняно з тлумаченням норм національного права, ускладнюється мовною проблемою. Загалом презумується юридична рівнозначність різномовних текстів, однак, це не означає мовно-семантичної ідентичності. Специфікою тлумачення міжнародних договорів, укладених багатьма мовами, вбачається те, що текст піддають логіко-правовому аналізу, який супроводжується аналізом мовної форми тексту. Тлумачення не поділяють на правове й загально-сміслові, воно становить єдиний процес, поєднує різні елементи і має правовий характер [26, с. 188]. Це пояснюється тим, що для різних мов характерні різні засоби передачі юридичних і політичних реалій у різних правових системах. Міжнародна практика виробила ряд прийомів для різномовних автентичних (рівних за юридичною силою) текстів міжнародних договорів, що застосовуються з метою запобігання розбіжностям між текстами (їх паралельна розробка, мікро- та макроаналіз, визначення понять тощо). Спеціальними принципами тлумачення договору (у частині багатомовних договорів) В. І. Євінтов вважає: принцип максимального використання текстів договорів різними мовами; принцип повної рівнозначності текстів договору, автентичність яких встановлюється різними мовами; принцип встановлення єдиного змісту, закріпленого в текстах різними мовами [27, с. 78].

Висновок. Тлумачення нормативно-правових приписів міжнародних договорів України є важливим як на етапі правозастосування та правореалізації, так і для правотворення. За допомогою тлумачення суб'єкти права з'ясовують зміст норми і можливі наслідки її застосування. У ході застосування керуються досягнутим розумінням і коригують його у світлі визначених нормою цілей. Власне, саме від тлумачення залежить виконання державою основоположного принципу міжнародного права

в цілому *pacta sunt servanda*. Під час тлумачення норм міжнародних договорів необхідно враховувати низку специфічних особливостей, які зумовлені, перш за все, особливою правовою природою цього договору, а також здатністю виступати як джерело не тільки міжнародного, а й національного права. При правильному, логічному і відповідному тлумаченні будь-яких міжнародних договорів Україна як суб'єкт міжнародних відносин має змогу уникнути складних питань у різних галузях економіки, політики, права.

Список використаних джерел:

1. Вольфовская Я. С. Юридическое толкование международных договоров (экономико-правовой аспект). Журнал Бизнес в законе. Экономико-юридический журнал. 2007. № 3. С. 190–192
2. Трагнюк О. Я. Тлумачення міжнародних договорів: теорія і досвід європейських міжнародних судових органів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Х., 2003. 20 с.
3. Перетерский И. С. Толкование международных договоров / Отв. ред. С. Б. Крылов, Г. И. Тункин. Москва. Госюриздат, 1959. 172 с.
4. Кондыкорова К. Ж. Толкование норм международных договоров республики Казахстан как успех их реализации. Вестник Евразийской юридической академии имени Д. А. Кунаева. Алматы. 2013. URL: <https://articlekz.com/article/21666>
5. Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та протоколів, що її доповнюють: Закон України від 04.02.2004 № 1433-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1433-15>
6. Phillimore, Robert, Sir, Commentaries upon International Law. London, 1871
7. Ulf Linderfalk. On The Interpretation of Treaties: The Modern International Law as Expressed in the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties. Law and Philosophy Library. Volume 83. Lund University, Sweden: Springer. 414 p.
8. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118
9. Криворучко О. А. Официальное международно-правовое толкование международных договоров как компонент правовой системы России Вестник Омского университета. Серия «Право». 2015. № 1 (42). С. 104–113.

10. Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Вишого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 19 грудня 2014 р. № 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-14>
11. Викторова Н. Н. Конвенция ООН о договорах международной купли-продажи товаров 1980 г.: толкование и применение национальными судами государств: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Моск. гос. юрид. акад. Москва, 2006. 213 с.
12. Алтангерел Булгаа. Міжнародно-правова практика тлумачення норм міжнародних договорів: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2003. 23 с.
13. Майстренко О. В. Роль тлумачень та роз'яснень законодавства. URL: <http://old.minjust.gov.ua/8077>
14. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
15. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 р. № 1906-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
16. Бахин С. В. Международная составляющая правовой системы России. Правоведение. 2007. № 6 (275). С. 126–137.
17. Мармазов В. Є. Методи динамічного тлумачення Конвенції про захист прав людини та основних свобод. Вісник Академії правових наук України. 2003. № 4 (35). С. 63–72.
18. Ушакова Н. А. Международное право: Учебник. М: Юрист, 2000. — 304 с.
19. ALI. Foreign Relations of the US. Vol. 2. Para. 326. Philadelphia, 1986.
20. Садовський М. М. Розвиток теорії доктринального тлумачення права (історіографічний огляд літератури). Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2015. Вип. 32(1). С. 76–79.
21. Черданцев А. Ф. Вопросы толкования советского права. Свердловск, 1972. 192 с.
22. Ginsburgs G. Domestic Law and International Law. Toward the «Rull of Law» in Russia. N. Y., 1992. P. 191–205.
23. Трагнюк О., Тлумачення норм міжнародних договорів національним судом / Право України. 2003. № 3. С. 91–95.
24. Лукашук И. И. Международное право. Общая часть: учебник для студентов юридических факультетов и вузов. Изд. 3-е, перераб. и доп. М.: Волтерс Клувер, 2005. 415 с.
25. Лукашук И. И., Лукашук О. И. Толкование норм международного права. М.: NOTA BENE, 2002. 157 с.

26. Процик І. Тлумачення міжнародних договорів. Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. 2014. Вип. 36. Ч. 2. С. 178–190
27. Евинтов В. И. Многоязычные договоры в современном международном праве / Академия наук Украинской ССР. Институт государства и права. Киев: Наукова думка, 1981. 134 с.

References:

1. Volfovskaia Ya. S. (2007). Yurydycheskoe tolkovanye mezhdunarodnykh dohovorov (экономыко-правовoi aspekt). Zhurnal Byznes v zakone. *Экономыко-урыдыческый zhurnal*. Issue 3. 190–192 [in Russian].
2. Trahniuk O. Ya. (2003). Tlumachennia mizhnarodnykh dohovoriv: teoriia i dosvid yevropeiskykh mizhnarodnykh sudovykh orhaniv. *Candidate's thesis*. Nats. yuryd. akad. Ukrainy im. Ya. Mudroho. Kharkiv [in Ukrainian].
3. Pereterskiy I. S. (1959). Tolkovanie mezhdunarodnykh dogovorov. S. B. Krylov, G. I. Tunkin. M. (Eds.). Gosyurizdat. Moskva. [in Russian].
4. Kondyikeroва K. Zh. (2013). Tolkovanie norm mezhdunarodnykh dogovorov respubliki Kazahstan kak uspeh ih realizatsii. *Vestnik Evraziyskoy yuridicheskoy akademii imeni D. A. Kunaeva. Almatyi*. URL: <https://articlekz.com/article/21666> [in Russian].
5. Pro ratyfikatsiiu Konventsii Orhanizatsii Obiednanykh Natsii proty transnatsionalnoi orhanizovanoi zlochynnosti ta protokoliv, shcho yii dopovniuiut: Zakon Ukrainy vid 04.02.2004 № 1433-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1433-15> [in Ukrainian].
6. Phillimore, Robert, Sir (1871). Commentaries upon International Law. London
7. Ulf Linderfalk. (1969). On The Interpretation of Treaties: The Modern International Law as Expressed in the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties. Law and Philosophy Library. Volume 83. Lund University, Sweden: Springer.
8. Videnska konventsiiia pro pravo mizhnarodnykh dohovoriv vid 23 travnia 1969 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118 [in Ukrainian].
9. Krivoruchko O. A. (2015). Ofitsialnoe mejdunarodno-pravovoe tolkovanie mejdunarodnykh dogovorov kak komponent pravovoy sistemyi Rossii. *Vestnik Omskogo universiteta*. Seriya «Pravo». 2015. issue 1 (42). 104–113 [in Russian].
10. Pro zastosuvannia sudamy mizhnarodnykh dohovoriv Ukrainy pry zdiisnenni pravosuddia: Postanova Plenumu Vysshchoho spetsializovanoho sudu Ukrainy z rozghliadu tsyvilnykh i kryminalnykh sprav vid 19 hrudnia 2014 r. issue 13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013740-14> [in Ukrainian].

11. Viktorova N. N. (2016). Konventsiiya OON o dogovorah mejdunarodnoy kupli-prodaji tovarov 1980 g.: tolkovanie i primenenie natsionalnymi sudami gosudarstv. *Candidate's thesis* 12.00.03 / Mosk. gos. yurid. akad. Moskva. [in Russian].
12. Altanherel Bulhaa. (2003). Mizhnarodno-pravova praktyka tlumachennia norm mizhnarodnykh dohovoriv. *Candidate's thesis* .12.00.11. Kyivskyi natsionalnyi un-t im. Tarasa Shevchenka. Kuiv.[in Ukrainian].
13. Maistrenko O. V. Rol tlumachen ta roziasnen zakonodavstva. URL: <http://old.minjust.gov.ua/8077> [in Ukrainian].
14. Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 issue 254k/96-VR. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> [in Ukrainian].
15. Pro mizhnarodni dohovory Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 29.06.2004.issue 1906-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15> [in Ukrainian].
16. Bahin S. V.(2007). Mejdunarodnaya sostavlyayuschaya pravovoy sistemy Rossii. *Pravovedenie*. Issue 6 (275). 126–137 [in Russian].
17. Marmazov V. Ye. (2003). Metody dynamichnoho tlumachennia Konvetsii pro zakhyst prav liudyny ta osnovnykh svobod. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy*. issue 4 (35). 63–72 [in Ukrainian].
18. Ushakova N. A. (2000). Mejdunarodnoe pravo: Uchebnik. Moskva: YUrist [in Russian].
19. ALI. Foreign Relations of the US. (1986). Vol. 2. Para. 326. Philadelphia.
20. Sadovskyi M. M. (2015). Rozvytok teorii doktrynalnoho tlumachennia prava (istoriohrafichniy ohliad literatury). *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. issue 32(1). 76–79 [in Ukrainian].
21. CHerdantsev A. F. (1972). Voprosy tolkovaniya sovetskogo prava. Sverdlovsk. [in Russian].
22. Ginsburgs G. (1992). Domestic Law and International Law. Toward the «Rull of Law» in Russia. N. Y. pp.191–205
23. Trahniuk O. Ya. (2003). Tlumachennia norm mizhnarodnykh dohovoriv natsionalnym sudom. *Pravo Ukrainy*. issue 3. 91–95 [in Ukrainian].
24. Lukashuk I. I. (2005). Mejdunarodnoe pravo. Vois. 3-e. Moskva. Volters Kluver. [in Russian].
25. Lukashuk I. I., Lukashuk O. I. (2002). Tolkovanie norm mejdunarodnogo prava. Moskva: NOTA BENE. [in Russian].
26. Protsyk I. (2014). Tlumachennia mizhnarodnykh dohovoriv. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii mizhnarodni vidnosyny*. issue. 36/ 2. 178–190 [in Ukrainian].
27. Evintov V. I. (1981). Mnogoyazychnnye dogovoryi v sovremennom mejdunarodnom prave. Akademiya nauk Ukrainiskoy SSR. Institut gosudarstva i prava. Kuiv: Naukova dumka. [in Ukrainian].

Рагулина К. А.

**Сущность и особенности толкования международных договоров
Украины: теоретико-правовой аспект**

***Аннотация.** Данная статья посвящена исследованию теоретико-правовых вопросов и анализу нормативного основания толкования международных договоров. Автором определены и рассмотрены особенности, которые необходимо учитывать при толковании международных договоров Украины, в частности национальными судами при осуществлении правосудия. Предложено дополнить украинское законодательство определенными положениями, согласно которым государственные органы должны толковать международные договоры.*

***Ключевые слова:** международное право, национальное право, источник права, норма права, международный договор, толкование.*

Ragulina K. A.

**Essence and Peculiarities of Interpretation of International Treaties
of Ukraine: Theoretical and Legal Aspects**

***Summary.** This article is devoted to the study of theoretical and legal issues and analysis of normative basis for interpretation of international treaties. The author identifies and examines the peculiarities that must be taken into account when interpreting international treaties of Ukraine, in particular, by national courts in administration of justice. It is suggested to supplement Ukrainian legislation with certain provisions according to which state bodies should interpret international treaties.*

*Interpretation of legal norms of international treaties of Ukraine is important both at the stage of law implementation and law enforcement, and for law making. By means of interpretation, subjects of law study out the content of a norm and possible consequences of its application. While the application, guided by achieved understanding and correct it in accordance with goals defined by a norm. Basically, the state's implementation of the fundamental principle of international law *pacta sunt servanda* depends on interpretation.*

Reasons for the necessity of interpretation of an international treaty are ambiguity of terms included in text of agreement, lack of precise expression of the main idea of a treaty, nonconformity of general provisions of a treaty to its particular subject, etc. Often, the need for interpretation of a treaty causes ambiguity or «duality» of one or other provisions of a treaty, imperfection in

expression of a thought, language problems. Also, among the grounds for interpretation of legal regulations of international treaties, it is possible to point out inconsistency of norms of international and domestic law, lack of steady and clear practice of application of norms of international law.

Interpretation of international treaties of Ukraine should be made taking into account certain peculiarities.

1. Peculiarities of interpretation of international treaties are primarily determined by their legal nature. Thus, international treaties have a dual nature, because on the one hand they represent a kind of contract, expressing an agreed will of the parties, and on the other hand they are a source of law, bearing normative character.

2. The next peculiarity is determination of the place of international treaties in the system of sources of national law for a proper interpretation and application of their norms.

3. International treaties constitute a source of international law and should therefore be interpreted in accordance with this law, even if their provisions are applied internally.

4. International treaties in the overwhelming majority of world states are considered as a source of not only international but also national law. In view of this, their interpretation should be performed in accordance with the purposes, principles and norms of the national legal system, as well as in the established order of internal law.

5. The main role in the interpretation of international norms as a valid law of country belongs to the judicial power. It is peculiarities of preparation of the subject's interpretation that determines the effectiveness of use of techniques and methods of interpretation as tools of perception of law.

6. Interpretation of international norms, as compared to interpretation of norms of national law, is complicated by the linguistic problem. In general, legal equivalence of multilingual texts is presumed, however, this does not mean language-semantic identity.

Thus, when interpreting norms of international treaties, it is necessary to take into account a number of specific peculiarities that are predetermined, above all, by special legal nature of this treaty, as well as the ability to act as a source of not only international but also national law.

Key words: *international law, national law, source of law, norm of law, international treaty, interpretation.*